

УДК 338.1

АНТОНЕНКО К.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу,
Інститут міжнародних відносин Національного авіаційного університету

КУСОЧКИНА А.О.

студентка Інституту міжнародних відносин
Національного авіаційного університету

ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА СВІТОВИХ РИНКАХ

Анотація. У даній статті проаналізовано конкурентні позиції найвпливовіших країн світу з Україною. Основні дані дослідження були проведені на основі показників глобальної конкурентоспроможності країн, які були розроблені Всесвітнім економічним форумом.

Ключові слова: конкурентоспроможність, індекс глобальної конкурентоспроможності, рейтинг конкурентоспроможності, конкурентні позиції.

ОЦЕНКА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ НА МИРОВЫХ РЫНКАХ

Антоненко Е.В., к.э.н., доцент, доцент кафедры международных экономических отношений и бизнеса Института международных отношений Национального авиационного университета; **Кусочкина А.А.**, студентка Института международных отношений Национального авиационного университета

Аннотация. В данной статье проанализированы конкурентные позиции самых влиятельных стран мира с Украиной. Основные данные исследования были проведены на основе показателей глобальной конкурентоспособности стран, которые были разработаны Всемирным экономическим форумом.

Ключевые слова: конкурентоспособность, индекс глобальной конкурентоспособности, рейтинг конкурентоспособности, конкурентные позиции.

Antonenko E.V., Ph.D. in Economics, Associate Professor, Institute of International Relations, National Aviation University; **Kusochkina A.A.**, student of National Aviation University

EVALUATION OF UKRAINE'S ECONOMIC COMPETITIVENESS IN GLOBAL MARKETS

Annotation. This article analyzes the competitive position of the most influential countries of Ukraine/ Basic data of the study were conducted on the basis of indicators of global competitiveness, which were developed by the World Economic Forum.

Keywords: competitiveness, the Global Competitiveness Index, ranking of competitiveness, competitive position.

Постанова проблеми. Дослідження конкурентоспроможності держави на сучасному етапі розвитку ринкових відносин, оцінка та розподіл країн за рівнем конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний вплив у дослідженні конкурентоспроможності економіки здійснили такі західні вчені, як П. Кругман, С. Ліндер, Б. Олін, М. Портер, Д. Сакс, Л. Саммерс, Дж. Харт, Е. Хекшер. Останнім часом ці проблеми розробляються також вченими з пострадянських країн зокрема – українськими та російськими (Я. Базилюк, О. Білорус, Б. Буркинський, М. Делягін, Я. Жаліло, В. Іноземцев, Б. Кузик, Д. Лук'яненко, С. Меншиков, І. Спиридонов, С. Соколенко, Р. Фатхутдінов, Т. Циганкова, Ю. Яковець та ін.).

Формулювання цілей статті. Оскільки Україна намагається бути активним учасником міжнародних економічних відносин та прагне побудувати конкурентоспроможну модель економіки, то аналіз позицій нашої держави у міжнародних рейтингах є надзвичайно важливим завданням для досягнення поставленої мети. Головна мета даної статті полягає у дослідженні місця України в світовому господарстві за допомогою індексів конкурентоспроможності та визначення положення України на економічній карті світу.

Вклад основного матеріалу результатів. Міжнародна конкурентоспроможність країни – це здатність держави створювати таке національне бізнес-середовище, в якому вітчизняні виробники розвивають свої конкурентні переваги, займають стійкі позиції на певних сегментах світового ринку, завдяки потужному економічному потенціалу, що забезпечує економічне зростання економіки на інноваційній основі.

На сьогодні для розвинених країн головним критерієм є не кількісні, а якісні критерії, що визначають конкурентоспроможність. У свій час головними параметрами, що визначали конкурентоспроможність держави

були основні три чинники виробництва – природні, трудові ресурси та капітал. Під впливом НТП та розвитком виробництва конкурентоспроможність стали визначати інші чинники вищого рівня, а саме: інфраструктура країни, її науковий потенціал та рівень освіченості населення.

Оцінка конкурентних переваг показує можливість національних виробників конкурувати на внутрішньому та зовнішніх ринках з виробниками інших країн.

В наш час розроблено багато міжнародних рейтингів та оцінок рівня розвитку країн світу. Повноважними органами проводяться глобальні дослідження. Вони вивчають найбільш цікаві сфери життєдіяльності суспільства в різних країнах світу, а отримані результати використовують для порівняння соціально-економічних, політичних, культурних позицій країн світу серед низки досліджуваних.

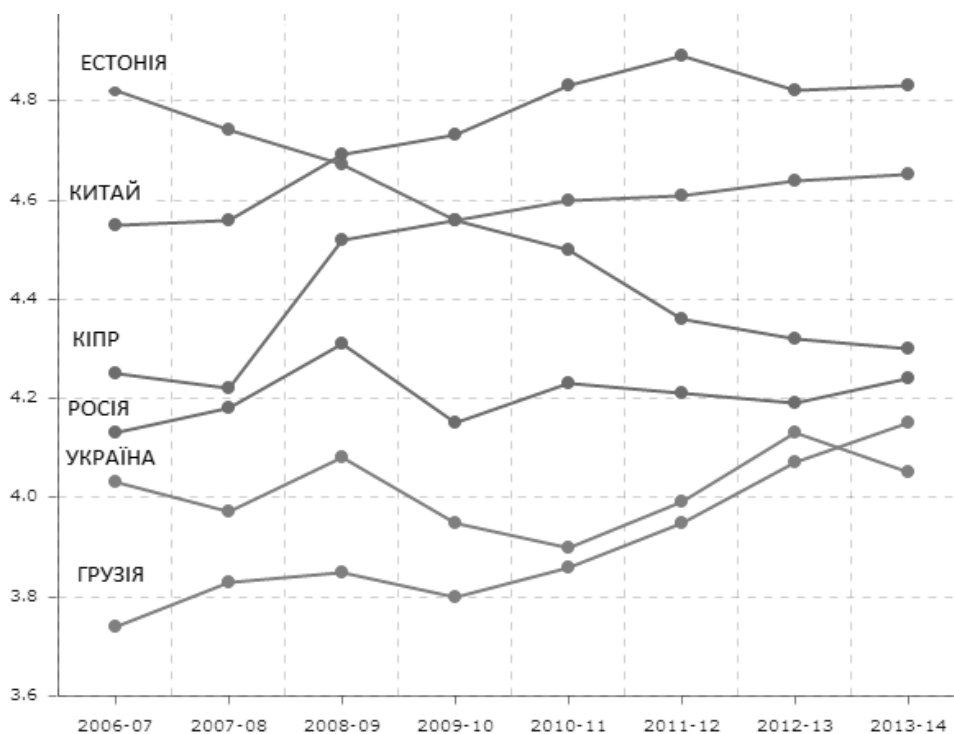
Найпоширенішими та повними є індекси глобалізації (KOF Index of Globalization), глобальний індекс миру (Global Peace Index, GPI), індекс легкості ведення бізнесу (Ease of doing business Index), індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom), індекс свободи преси (Press Freedom Index, PFI), індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index), індекс сприйняття корупції (Corruption Perception Index, CPI), індекс розвитку людського потенціалу (Human Development Index, HDI).

З 2004 року Всесвітній економічний форум щорічно досліджується індекс глобальної конкурентоспроможності. Всесвітній економічний форум (ВЕФ) – це міжнародна неурядова організація, діяльність якої спрямована на розвиток міжнародної співпраці. Щорічна зустріч під егідою Форуму проводиться в Давосі.

Для більшого розуміння значення даного індексу варто зрозуміти його економічну та методичну сутність. Так, всесвітній економічний форум визначає національну конкурентоспроможність як здатність країни та її інститутів забезпечувати стабільні темпи економічного зростання, які б відзначалися певною стійкістю в середньостроковій перспективі. Індекс повинен використовуватися державами, що потребують зростання власної конкурентоспроможності або намагаються зберегти відповідний її рівень, в якості певного інструменту для визначення та аналізу ключових проблем в економіці та управлінні. Важливо відмітити, що індекс глобальної конкурентоспроможності є кумулятивним показником, в якому невідповідність навіть одного з елементів призводить до погіршення комплексного значення.

За результатами звіту 2013 року наша країна за останній рік у рейтингу глобальної конкурентоспроможності перейшла з 73 до 84, утративши 11 позицій, отримавши показник 4.05 бали з 7 можливих. Такі ж показники продемонстрували Уругвай, Єгипет, Гана і Бенін. Трійка лідерів не змінилася з попереднім роком, адже Швейцарія, Сінгапур та Фінляндія продовжують утримувати все ті ж 1-ше, 2-ге та 3-тє місце, а найгірші показники показала центральноафриканська країна Чад.

У зв'язку з втратою позицій, можемо розглянути динаміку показників, які утримувала Україна з 2006 року. Саме у 2006 році в Україні були проведені перші дослідження. Для створення динаміки порівняння було обрано найвпливовіші країни, а саме: Росію – найбільшого торговельного партнера, Кіпр – найбільшого інвестора, та країну, в яку прямують понад 80% інвестицій українських компаній, Грузію – вдалий приклад проведення реформ у колишній республіці СРСР, Естонію – члена ЄС, також колишню державу союзу та Китай – найбільш динамічний ринок світу (рис. 1.).

Рис. 1. Динаміка показників індексу конкурентоспроможності 2006-2013 рр.

На зображеній діаграмі можна побачити, що протягом 2006-2013 років дані країни переживали падіння та ріст індексу. В цей період Україна попередньо продемонструвавши хвилю росту, продемонструвала падіння, та закріпилася майже на тому ж самому рівні, що й у 2006 році - 4.05 проти 4.03. В той час, як Грузія суттєво поліпшила власні показники, а в Китаю практично не було зафіксовано регресії, Динаміка України в порівнянні з 2006 роком покращень не зазнала.

Взагалі індекс конкурентоспроможності складається з 12 основних груп показників до яких входять інші 113 змінних, які детально характеризують конкурентоспроможність держав на різних етапах розвитку. До цих 12 груп належать:

- державні та суспільні установи;
- інфраструктура;
- макроекономічна стабільність;
- охорона здоров'я та початкова освіта;
- середня, вища та професійна освіта;
- ефективність товарного ринку;
- ефективність ринку праці;
- рівень розвитку фінансового ринку;
- технологічна готовність;
- розмір ринку;
- удосконалення бізнесу;
- інновації.

Наступна таблиця відображає стан розвитку кожної з 12 сфер життя України за отриманим індексом розвитку.

Таблиця 1

Складові індексу конкурентоспроможності України 2013-2014 рр.

№	Показник індексу	Позиція з рейтингу
1.	Управлінська сфера	2,99; (-137)
2.	Макроекономічне середовище	4,2; (-107)
3.	Вища освіта і педагогіка	4,75; (-43)
4	Трудові ресурси	4,18; (-84)
5.	Розвиток технологій	3,28; (-94)
6.	Розвиток бізнесу	3,68; (-97)
7.	Інфраструктура	4,07; (-68)
8.	Здоров'я та початкова освіта	5,84; (-62)
9.	Ринок товарів та послуг	3,81; (-124)
10.	Фінансова сфера	3,46; (-117)
11.	Обсяги ринку	4,6; (-38)
12.	Інновації	3,03; (-93)

Проаналізувавши дану таблицю можна зробити висновок, що людський потенціал знаходиться не в поганому стані. А саме здоров'я населення та початкова освіта, вища освіта та підготовка займають лідируючі позиції, великі обсяги ринку забезпечені розміром держави, чисельністю населення та споживанням товарів і послуг. Дана ситуація гірше з інфраструктурою, технологіями, фінансами та бізнесом, а найгірше з впровадженням інновацій та управлінською сферою.

Конкурентоспроможність остаточно проявляє себе через торгівлю, але основа конкурентних переваг створюється на всіх ланках суспільного виробництва, у тому числі значною мірою за рахунок структурної перебудови і дієвої промислової політики[1]. Теорія конкуренції виходить з того, що конкурують не країни, а окремі виробники чи продавці продукції. Конкурентоспроможність держави безпосередньо визначається наявністю в неї конкурентоспроможних галузей та виробництв. Тому підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників має стати найважливішим пріоритетом соціально-економічної політики України. Переважна більшість наукових праць вчених - економістів присвячена визначенню чинників, які впливають на рівень конкурентоспроможності і розробки моделей управління конкурентоспроможністю на рівні підприємства [2]. Однак відчувається недостатність наукових праць, у яких розкривається сутність проблем конкурентоспроможності на загальнодержавному рівні та на рівні окремих регіонів України.

Дослідники вважають, що найважливішу конкурентну перевагу України складає наявність величезного людського капіталу. Проте його наявність-це лише потенційна конкурентна перевага, яка перетворюється на реальну в процесі інноваційної діяльності, тобто створення принципово нових технологій, високотехнологічних

продуктів, нових форм організації виробництва та реалізації цих продуктів. Саме у поєднанні науки і виробництва знаходиться найслабкіше місце української економіки.

Висновки

Отже, конкурентоспроможність - це системна категорія, обумовлена економічними, соціальними і політичними чинниками, які забезпечують стабільне становище країни або її продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках. З розвитком виробництва і під впливом технічного прогресу конкурентоспроможність визначається чинниками вищого рівня – інфраструктурою країни, її науковим потенціалом, рівнем освіченості населення. Найважливішу конкурентну перевагу України складає її величезний людський потенціал.

За допомогою індексів конкурентоспроможності було розглянуто місце України в світовому господарстві. На даний момент можна сказати, що в нашій державі існує немало проблем, які перешкоджають інтенсивному розвитку економіки, який би знайшов свій вираз у показниках конкурентоспроможності.

Але проблеми існують не тільки на рівні приватних підприємств, а й у державному секторі. Незбалансована економічна політика держави, неефективна податкова система та відсутність будь-яких програм заохочення зводять бажання підприємців розвивати виробництво нанівець. В наслідок цього економіка України страждає від застою, бо розвиток економіки може відбуватися тільки завдяки великим виробництвам і державним підприємствам.

Список використаної літератури

1. <http://infoflight.org.ua/content/analiz-indeksu-konkurentospromozhnosti-ukrayini-v-2013-2014> – Аналіз конкурентних переваг 2013-2014 рр.
2. <http://me.kmu.gov.ua> – Сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України
3. Арапетян А.Б. Методичні основи визначення конкурентоспроможності економіки України. – Економіка. Управління. Інновації: Електронне наукове фахове видання, 2010. – №2 (4).
4. Гарачук Ю.О. Підвищення ефективної діяльності підприємства за рахунок управління конкурентоспроможністю // Актуальні проблеми економіки. – 2008. -№2. - С. 60-65.
5. Клименко І.В., Харазішвілі Ю.М., Шаров О.М., Ус І.В. Україна в інтеграційних процесах на пострадянському просторі: моделювання альтернатив. – К.: НІСД, 2013. – 68 с.с.ом
6. Сорока С.П. Конкурентоспроможність національної економіки та чинники, що впливають на неї. – Економіка. Управління. Інновації: Електронне наукове фахове видання, 2010. – №2 (4).
7. Чернега О. Б. Управление конкурентоспособностью в условиях трансформации экономических отношений. – Донецк: ИЭП НАН Украины. – 1999. – 448 с.

Стаття надійшла до редакції 01.03.2014